

Ljubljana, 25. 11. 2016

Komisija R Slovenije za droge dne 6. 12. 2016

Zadeva: Točka seje Varna soba za injiciranje drog

Končno poročilo o Pilotnem projektu Varna soba za injiciranje drog s priporočili in vprašanji za v prihodnje

Pilotski projekt Varna soba za injiciranje drog je društvo Stigma začelo izvajati septembra 2015, ko smo podpisali pogodbo in prejeli finančna sredstva na javnem razpisu Ministrstva za zdravje v višini 42.500,00 EUR. Komisija RS za droge je leta 2013 na pobudo Ministrstva za zdravje sprejela dokument »Vzpostavitev varnih sob za uporabnike prepovedanih drog«. Dokument je pripravil ZZV Koper (zdaj NIJZ Koper) v sodelovanju z društvi Stigma, Svit, DrogArt in Zvezo NVO na področju drog in zasvojenosti. V dokumentu je bil tudi ovrednoten finančni načrt in sicer 80.000,00 EUR letno. Zato so omejena sredstva, pridobljena na javnem razpisu dopuščala izvedbo zelo omejenega pilotskega projekta, v katerem smo načrtovali šestmesečno odprtje Varne sobe.

V okviru prijavljenega projekta smo izvedli več aktivnosti: v prvi fazi smo pregledali delo, ki je bilo že opravljeno v Sloveniji na temo varnih sob, pregledali pripravljene dokumente in raziskave. Povezali smo se tudi s podobnimi programi v tujini in prejeli vabilo v članstvo v mednarodno mrežo INDRC – International Network of Drug Consumption Rooms (kjer je predpogoj, da Varna soba deluje, zato še nismo člani), ter se dogovorili za ogled programa varnih sob v Zurichu, Švica z namenom izmenjave izkušenj s programi v tujini, ki programe Varne sobe že izvajajo. Ta program smo si z zaposlenim zdravstvenim delavcem ogledali decembra 2015.

Novembra in decembra 2015 smo izvedli raziskovalni del o potrebah po Varni sobi v Ljubljani preko Vprašalnika o značilnostih uživalcev prepovedanih drog in potrebe po varnem prostoru za uživanje drog. Pripravili smo vprašalnik, ki ga je izpolnilo 58 uporabnikov/c drog. Pripravili smo tudi nabor tem in vprašanj, ki smo jih želeli vključiti v evalvacijski vprašalnik, v pomoč so nam bile tudi smernice EMCDDA in INDCR. Končni vprašalnik pa bomo lahko pripravili šele, ko bo znana točna lokacija varne sobe in terminski plan odprtosti. Končna obdelava vprašalnikov in ugotovljeni podatki so bili že predstavljeni na 4. Slovenski konferenci o odvisnosti februarja 2016 v Ljubljani, na konferenci CLOUD v Izoli in na Konferenci Zveze NVO novembra 2016. Oktobra 2016 smo sodelovali na Kongresu socialnega dela na okrogli mizi, katere tema je bila sicer Akcijski načrt, vendar se je velik del okrogle mize vrtel okrog Varne sobe.

Začeli smo se dogovarjati z lokalno skupnostjo o prostorskih zmožnostih vzpostavitve Varne sobe – žal neuspešno. MOL je ocenil, da Varne sobe niso del Strategije razvoja socialnega varstva 2013-2020: »Zdravstvena oskrba, kamor štejemo tudi morebitno dejavnost varne sobe za injiciranje, spada v okvir javnega zdravstva in zato ne more biti predmet sofinanciranja javnega razpisa. Navedenega iz tega razloga nismo uvrstili med strateške cilje MOL«. MOL (vsaj trenutno) torej ne namerava financirati projekta, niti zagotoviti prostorov za varno sobo. V javnem razpisu 2017-2019 so zapisali, da ne bodo financirali niti dnevnihi centrov za uporabnike drog, ki bodo vsebinsko ali prostorsko povezani z varno sobo.

Ko smo ugotovili, da MOL prostorov za varno sobo ne bo zagotovil, smo prostore začeli iskati sami na nepremičninskem trgu. Pregledali smo več kot deset prostorov in naleteli na zelo negativen odziv. Kljub temu, da je v Ljubljani – v centru mesta in na področju Tabora velik problem uporabe drog na javnih mestih, nismo uspeli najti prostora v centru mesta. Julija 2016 smo našli prostore v Zupančičevi jami, kjer smo uredili dnevni center, manjši prostor pa uredili za potrebe varne sobe. Odziv lokalne skupnosti je bil zelo negativen (sestavljena je bila tudi peticija proti delovanju društva Stigma v Zupančičevi jami), čeprav je Stigma z dnevnim centrom v sosednji ulici delovala že od leta 2005. Prostor, ki je prirejen za varno sobo, trenutno uporabljamo kot skladišče, njegova funkcionalnost pa je pod vprašajem tudi zaradi dikcije, ki jo je zapisal MOL, da ne bodo financirali projekta dnevnih centrov, ki so vsebinsko ali prostorsko povezani z varno sobo.

V okviru projekta smo nakupili osnovno opremo, ki bi jo potrebovali – sterilne mize za injiciranje, poličke za snifanje drog, sterilne listke za snifanje in sterilno vodo ter osnovne pripomočke za nudenje umetnega dihanja. To opremo smo nakupili že novembra 2015, saj smo morali polovico sredstev porabiti do 14.11.2015, ker pogodba MZ predvideva, da se polovica sredstev porabi v prvem, druga polovica pa v drugem letu. Glede na to, da NIJZ Koper že zdaj skrbi za dobavo pribora za injiciranje vsem organizacijam, ki v Sloveniji izvajajo nizkopražne programe, ocenjujemo, da tudi za Varno sobo lahko sklenemo enak dogovor. Torej, da sterilne igle, razkužila, askorbinska kislina, kuhalniki, kontejnerji za rabljen pribor in osnovne sanitetne materiale (povoji, obliži) zagotovi NIJZ tudi za potrebe Varne sobe.

V času izvajanja projekta smo izvedli več sestankov z vsemi, za katere predvidevamo, da morajo sodelovati pri uvajanju tega skupnostnega projekta - MZ, MOL, NIJZ Koper, ZD Ljubljana, MNZ - Kriminalistična policija, UKC Oddelek za zastrupitve, SNMP, Reševalna služba, CZOPD. Sestanki so bili po našem mnenju večinoma uspešni, predvsem v smislu možnosti sodelovanja.

Smo pa naleteli tudi na nekaj pozitivnih odzivov. V okviru projekta smo veliko časa namenili tudi terenskemu delu z uporabniki drog in jim predstavili program. Uporabniki program podpirajo in se v veliki meri strinjajo, da je v Ljubljani nujno potreben. Predvsem v centru mesta in na Taboru. Srečevali smo se z mnogimi uporabniki, ki droge injicirajo na ulici, v javnih WCjih, v parkih, še posebej na Taboru in v okolici ZD Ljubljana center. V tem delu mesta je zadeva postala moteča tudi okoliškim prebivalcem in obiskovalcem tega dela mesta. V marcu in aprilu 2016 smo sodelovali na dveh sestankih z lokalno skupnostjo – s predstavniki klubov na Metelkovi, hostlom Celico in Četrtno skupnostjo Ljubljana Center. Vsi omenjeni opažajo povečan problem uporabe drog v tem delu Ljubljane, glavni razlog je po njihovem mnenju v tem, da je prostor "za zidom" na Metelkovi, kjer je bila največja odprta scena uporabe drog, od meseca marca zaprta. Tam urejajo parkirišče, uporabniki pa se zdaj zadržujejo na okoliških prostorih, ki so bolj vidni kot prej. Vsi, ki so bili na sestanku so program Varne sobe podprli in program ocenili kot nujno potreben. Ideja o varni sobi je bila na MOL posredovana tako s strani organizacij, ki delujejo na Taboru, kot tudi s strani Četrtno skupnosti Center. Po naših podatkih pa sta bili podani tudi dve pobudi v Mestnem svetu MOLa - za uvedbo varnih sob. Ena s strani mestnih svetnikov Združene Levice, druga pa s strani svetniške skupine SMC.

O aktivnostih projekta smo redno obveščali tudi medije. O projektu so poročali s spletnega portala Planet, časopis Dnevnik, POP TV, Delo in Večer. Objavljeni pa so bili tudi mednarodni prispevki - mednarodni mreži Drugreporter, pa tudi EMCDDA in že prej omenjeni INDCR so se zanimali za projekt.

Ves čas smo se ukvarjali s težavo zagotavljanja nadzorne funkcije s strani javnozdravstvenega sektorja, ki je nujno za zagotavljanje zakonske legalnosti odprtja varne sobe (187. Člen KZ). Na seji Komisije RS za droge 2.2.2016 se je MZ zavezalo, da bo »za spremljanje izvajanja

tega programa imenovalo skupino strokovnjakov«. Na seji 9.6.2016 so z MZ sporočili, da se sklep o ustanovitvi skupine pripravlja, do danes skupina žal še ni ustanovljena.

Meseca februarja je bil na seji Komisije za droge sprejet še en sklep in sicer, da bi projekt Varne sobe preverili še na Etični Komisiji, ki deluje v okviru Ministrstva za zdravje. Takoj (11.3.2016) smo vložili vlogo, ki naj bi bila obravnavana na seji marca 2016, vendar smo odločitev Etične Komisije prejeli šele 5.10.2016. V sklepu smo prejeli dodatna vprašanja, na katere smo tudi odgovorili, vendar novega sklepa še nismo prejeli.

Kot eno od zelo pozitivnih ugotovitev projekta se je pokazala zaposlitev zdravstvenega delavca (žal smo ga morali 14.10.2016 odpustiti, ker smo ugotovili, da Varne sobe ne bomo uspeli odpreti, projekt pa se je bližal koncu). Poleg usposabljanja, ki ga je na Stigmi prostovoljno izvedel Dare Kocmur, se je teden dni izobraževal pri Jasni Čuk, dr.med na CZOPD Logatec. Želeli smo ga vključiti tudi v delovni proces na Centru za detoksikacijo CZOPD Ljubljana, vendar smo s strani Psihiatrične Klinike Ljubljana prejeli negativen odgovor – ocenili so, da bi za izvajanje programa Varna soba nujno potrebovali dipl.zdravstvenika s VII. Stopnjo izobrazbe in ne V., kot jo je imel naš zaposleni. V okviru projekta pa smo žal večkrat naleteli na težavo – kaj zdravstveni delavec lahko dela v NVO sektorju oz. v sistemu, ki ni del javnega zdravja – omejene pristojnosti, nezmožnost zagotavljanja sterilnih razmer na terenu,...

Predlogi in vprašanja:

1. Komisiji RS za droge predlagamo, da v prihodnje ob pripravi akcijskega načrta za obdobje 2017-2018 kot pomembno dejstvo upošteva uskladitev akcijskega načrta države z lokalnimi-občinskimi lokalnimi načrti. In še konkretnije zapiše, kdo je pristojen za izvedbo, kdo za nadzor in kdo za koordinacijo nalog in aktivnosti, ki so zapisane v Akcijskem načrtu.
2. Ministrstvu za zdravje predlagamo, da ustanovi delovno skupino (v okviru Komisije RS za droge), ki bo odgovorila na vsa pravna vprašanja, ki onemogočajo vpeljavo varne sobe v slovenski prostor. V skupini morajo biti prisotni predstavniki MZ, MNZ, Ministrstva za pravosodje, Zveze NVO,...
3. Ministrstvu za zdravje ponovno predlagamo, da ustanovi delovno skupino, ki bo skrbela za nadzor projekta.
4. MZ ju predlagamo, da čimprej (v sodelovanju z Zvezo NVO) pripravi standarde in normative za delo v varni sobi in sprejme določila o pristojnostih zdravstvenega delavca, ki deluje izven sistema javnega zdravja.
5. Glede na trenutni odziv MOL predlagamo, da država zagotovi prostore, kjer se bodo izvajali projekti varnih sob. In hkrati jasno zapiše, da so varne sobe lahko del aktivnosti dnevnih centrov – v tujini se je to pokazalo kot uspešno.
6. MZ in Komisija za droge zagotovita, da v prihodnje Zavod za zdravstveno varstvo Slovenije (ZZVS) začne financirati preventivne projekte in programe zmanjševanja škode, ki jih izvajajo nevladne organizacije.
7. MZju predlagamo, da v okviru javnega razpisa zagotovi bolj fleksibilen način financiranja. Iz naše izkušnje se je namreč pokazalo, da bi bila poraba sredstev lahko racionalnejša.

Pripravil:

Borut Bah

Predsednica Zveze NVO
na področju drog in zasvojenosti
mag. Žanin Čopi

